

Sygn. akt II Ca 251/20

POSTANOWIENIE

Dnia 3 grudnia 2020 r.

S. O. w Ś., II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Aleksandra Żurawska

Sędziowie: SO Małgorzata Mróz

SO Piotr Szynkura

Protokolant Elżbieta Janus

po rozpoznaniu w dniu 19 listopada 2020 r. w Ś.

na rozprawie

sprawy z wniosku J. M., W. D. i P. S. (1)

przy udziale (...) SA w K.

o ustanowienie służebności przesyłu za wynagrodzeniem

na skutek apelacji wnioskodawców

od postanowienia S. R. w Ś.

z dnia 25 maja 2017 r., sygn. akt (...)

p o s t a n a w i a:

oddalić apelację.

(...)

Sygn. akt II Ca 251/20

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 25 maja 2017 roku S. R. w Ś. oddalił wniosek J. M., W. D. i P. S. (2) przy udziale (...) S.A. w K. o ustanowienie służebności przesyłu za wynagrodzeniem oraz zasądził od wnioskodawców J. M., W. D. i P. S. (2) solidarnie na rzecz uczestnika (...) S.A. w K. kwotę 497,00 zł tytułem kosztów procesu.

S. R. ustalił następujący stan faktyczny.

Wnioskodawcy są współwłaścicielami nieruchomości gruntowej położonej w C. w postaci działek o numerach ewidencyjnych (...), dla której to nieruchomości prowadzona jest księga wieczysta o numerze (...). Decyzją z dnia 1 września 1992 roku nieruchomość ta nabyta została nieodpłatnie z mocy prawa przez G. M. na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z 10 maja 1990r. - przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym. W dniu 3 stycznia 1996 roku została nabyta przez osoby fizyczne. Przez działki wnioskodawców przebiega napowietrzna linia średniego napięcia (...) (wraz ze słupami nr (...)) oraz linia wysokiego napięcia (...) (wraz ze słupami (...)). L. te służą uczestnikowi

do przesyłu energii elektrycznej. Pismem z 4 maja 2015 roku wnioskodawcy wzywali uczestnika do ustanowienia służebności przesyłu. Następnie toczyła się sprawa o zawezwanie do próby ugodowej. Z dniem 25 sierpnia 1945 roku nastąpiło przejście przez Pełnomocnika (...) na D. i włączenie do (...) firm (...), S.-S., S.-H. i (...) w W.. Zjednoczenie przejęło wszelkie prawa i obowiązki tych przedsiębiorstw. W 1948 roku utworzono przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą (...) przedsiębiorstwo państwowe wyodrębnione”. Przedmiotem działalności (...) było m.in. zarządzanie wszelkimi zakładami elektrycznymi w okręgu (...) i eksploataowanie tych zakładów na własny rachunek. 25 listopada 1958 roku utworzono przedsiębiorstwo państwowe Zakłady (...), z którym połączono przedsiębiorstwa podległe (...) (...) (m.in. Zakład (...) w W.). Z (...) - w roku 1976 r.- (...) zostały przyłączone do Zakładów (...), które to zakłady przejęły majątek (...). Zarządzeniem M. (...) z 22 IV 1985 roku utworzono przedsiębiorstwa państwowe (...), w skład którego wchodził m.in. Zakład (...). Zarządzeniem M. (...) z 16 I 1989r utworzono przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) w W. w wyniku podziału przedsiębiorstwa państwowego (...) w P. na bazie zakładu Zakład (...). Przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) z dniem 20 VII 1993r. zostało przekształcone w jednoosobową spółkę akcyjną S. (...) o nazwie Zakład (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W.. Spółka wstąpiła we wszystkie prawa i obowiązki Zakładu (...) w W. (z wyłączeniem praw i obowiązków przejętych przez (...) SA w W.), w tym m.in. sporną napowietrzną linię energetyczną (...) wybudowaną przed 1945 rokiem (remontowaną w okresie powojennym) oraz nawietrzną linię energetyczną (...) wybudowaną w 1984 roku. W 2004r. nastąpiło połączenie poprzez przeniesienie całych majątków spółek: (...) SA, (...) SA, (...) SA, (...) SA na spółkę: Zakład (...) SA, która następnie zmieniła nazwę na (...) SA, od 30.12.2008r. – (...) SA, a od 01.09.2011r. – (...) SA, który jako spółka przejmująca wstąpił we wszystkie prawa i obowiązki Zakładu (...) SA. Pismem z 27 października 2016 roku E. (...) – K. K. zwrócił się do wnioskodawczyni J. M. o wyrażenie zgody na wycinkę drzew i krzewów znajdujących się bezpośrednio pod linią (...). W tak ustalonym stanie faktycznym S. R. uznał, że wniosek nie zasługuje na uwzględnienie. Nad powierzchnią działek należących do wnioskodawców znajdują się urządzenia służące do przesyłu energii elektrycznej, za pomocą których uczestnik dokonuje przesyłu energii elektrycznej. Przepisy kodeksu cywilnego dotyczące służebności przesyłu weszły w życie z dniem 3 sierpnia 2008 r. Do tego dnia do służebności odpowiadających treścią służebności przesyłu należało stosować ogólne przepisy o służebnościach gruntowych. Do zasiedzenia służebności przesyłu zastosowanie znajdują – zgodnie z art. 305⁽⁴⁾ k.c. przepisy dotyczące zasiedzenia służebności gruntowej. Jak wynika z treści art. 292 k.c., służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie, gdy polega ona na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia. Natomiast w myśl art. 172 k.c. posiadacz nieruchomości nie będący jej właścicielem nabywa własność, jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dwudziestu jako posiadacz samoistny, chyba że uzyskał posiadanie w złej wierze (zasiedzenie). Po upływie lat trzydziestu posiadacz nieruchomości nabywa jej własność, choćby uzyskał posiadanie w złej wierze (§ 2 powyższego artykułu). Istnienie trwałych i widocznych urządzeń na nieruchomości wnioskodawców i korzystanie z nich przez uczestnika i jego poprzedników prawnych było pomiędzy stronami bezsporne. Strony nie kwestionowały, że od czasów powojennych przez przedmiotowe działki przebiega napowietrzna linia energetyczna (...) oraz linia (...) wybudowana w latach 80-tych, którymi przesyłana jest energia elektryczna. Z dokumentów dołączonych przez uczestnika wynika, że urządzenia przesyłowe linii (...) znajdowały się na działkach objętych wnioskiem co najmniej od stycznia 1966 roku Natomiast odnośnie linii (...) – z przedłożonych przez uczestnika dokumentów (k. ...) wynika, że jej budowa została zakończona w 1984 roku. Kolejną przesłanką ustalenia, czy doszło do zasiedzenia przedmiotowej nieruchomości (i w jakiej dacie) jest ustalenie, czy uczestnik postępowania działał w dobrej, czy złej wierze. Zgodnie z art. 7 k.c. jeżeli ustawa uzależnia skutki prawne od dobrej lub złej wiary, domniemywa się istnienie dobrej wiary. Konsekwencją tej reguły jest przerzucenie ciężaru dowodu na wnioskodawców, co oznacza konieczność wykazania przez nich, że uczestnik postępowania posiadał służebność w złej wierze. Wnioskodawcy podnieśli, że uczestnik postępowania posiadał służebność w złej wierze, lecz okoliczności tej nie udowodnili. Wykazanie, iż uczestnik postępowania rozpoczął korzystanie z trwałego i widocznego urządzenia na nieruchomości wnioskodawców w złej wierze wymagałoby wykazania, iż uczestnik postępowania dokonał tego bądź w ogóle bez podstawy prawnej, bądź z naruszeniem obowiązujących wówczas norm prawnych. Ponieważ wnioskodawcy okoliczności powyższych nie wykazali, należało uznać, że uczestnik postępowania korzystał z sieci elektroenergetycznej na nieruchomości wnioskodawców w dobrej wierze. Linia energetyczna (...) przebiegająca przez działki należące obecnie do wnioskodawców została wybudowana jeszcze przed rokiem 1945, zaś jej przejście i rozpoczęcie korzystania z tej linii nastąpiło na podstawie decyzji powołującej z dniem 25 sierpnia 1945 roku

Zjednoczenie (...), które przejęło wszelkie prawa i obowiązki firm niemieckich działających na terenach obecnego D.. Urządzenia te nie zostały umieszczone na działkach przez uczestnika, lecz istniały jeszcze przed rokiem 1945. Obowiązująca w okresie realizacji inwestycji modernizacyjnej linii energetycznej (...) i budowy linii (...) ustawa z 12 III 1958 roku o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (która obowiązywała do 1 VIII 1985 roku) stanowiła, że organy administracji państwowej, instytucje i przedsiębiorstwa państwowe mogą za zezwoleniem naczelnika gminy (prezydenta lub naczelnika miasta) zakładać i przeprowadzać na nieruchomościach m.in. przewody służące do przesyłu energii elektrycznej, co stanowiło podstawę ograniczenia prawa własności zajętej nieruchomości (art. 35 ustawy). Zgodnie zaś z postanowieniem SN z 17 XII 2008r „Objęcie przez przedsiębiorstwo państwowe cudzej nieruchomości w posiadanie na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (jedn. tekst: Dz.U. z 1974 r. Nr 10, poz. 64 ze zm.) w celu budowy urządzeń przesyłowych uzasadnia przyjęcie dobrej wiary tego przedsiębiorstwa jako posiadacza służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu (art. 292 w związku z art. 172 § 1 k.c.)”. Linie przesyłowe istniały już przynajmniej od 1984 roku, co w konsekwencji oznacza, że skoro zarówno przedmiotowa linia energetyczna jak i przedmiotowe nieruchomości stanowiły przed 6 grudnia 1990 r. własność S. (...) to Zakład (...) eksploatował linie energetyczne zgodnie z prawem. Skoro zaś z dniem 5 grudnia 1990 r. Zakład (...) stał się właścicielem linii energetycznych, a jednocześnie posiadaczem zależnym przedmiotowych nieruchomości w zakresie w jakim korzystał z nich poprzez eksploatowanie linii energetycznej to nie sposób przyjmować, że miałby on pozostawać wówczas w złej wierze. Przedłożone przez wnioskodawców pismo dotyczące wyrażenia zgody na wycinkę drzew znajdujących się na działkach nie przesądza o złej wierze uczestnika. Po pierwsze pismo to nie pochodzi od uczestnika, po drugie zostało sporządzone w październiku 2016 roku, tymczasem dla ustalenia złej wiary istotny jest moment, kiedy przedsiębiorstwo rozpoczęło korzystanie z trwałego i widocznego urządzenia na nieruchomości wnioskodawców.

W tej sytuacji, wobec niewykazania przez wnioskodawcę istnienia złej wiary - termin zasiedzenia w niniejszej sprawie wynosi 20 lat. W dalszej kolejności S. R. zajął się kwestią ustalenia, od jakiej daty należy liczyć bieg okresu zasiedzenia służebności. Na ustalenie daty rozpoczęcia biegu okresu skutkującego zasiedzeniem służebności wpływ będą miały przekształcenia własnościowe po stronie uczestnika postępowania. Uczestnik wykazał, że po wojnie nastąpiło przejście majątku ponemieckich firm energetycznych i utworzenie Zjednoczenia (...), następnie na skutek przekształceń powstało w 1988r przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) w W., które z dniem 20 VII 1993r. zostało przekształcone w jednoosobową spółkę akcyjną S. (...) o nazwie Zakład (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W., spółka wstąpiła we wszystkie prawa i obowiązki Zakładu (...). W 2004r. nastąpiło połączenie poprzez przeniesienie całych majątków spółek: (...) SA, (...) SA, (...) SA, (...) SA na spółkę: Zakład (...) SA, która następnie zmieniła nazwę na (...) SA, od 30.12.2008r. – (...) SA, a od 01.09.2011r. – (...) SA, który jako spółka przejmująca wstąpił we wszystkie prawa i obowiązki Zakładu (...) SA. W okresie przed wejściem w życie nowelizacji kodeksu cywilnego, znoszącej zasadę tzw. jednolitej własności państwowej, czyli przed dniem 1 lutego 1989 r. przedsiębiorstwa państwowe wykonywały uprawnienia związane z własnością nieruchomości wprawdzie we własnym imieniu, ale na rzecz S. P., jako jedyne dysponenta własności państwowej. Skutki prawne związane z posiadaniem w tamtym okresie przez przedsiębiorstwo państwowe mogły powstać tylko na rzecz S. P., a nie na rzecz tego przedsiębiorstwa. Z tego też względu przedsiębiorstwa państwowe nie można uznać w okresie do 1 lutego 1989 r. za posiadacza nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności gruntowej. Tym samym niedopuszczalne jest zaliczanie posiadania przez przedsiębiorstwo państwowe wykonywanego przed tą datą do okresu potrzebnego do nabycia służebności przez zasiedzenie przez następcę prawnego tego przedsiębiorstwa. Nadto, dopiero z art. 2 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości wynika, że grunty stanowiące własność S. P. lub własność gminy (związku międzygminnego), z wyłączeniem gruntów P. (...), będące w dniu 5 grudnia 1990 r. w zarządzie państwowych osób prawnych innych niż S. P. stały się z tym dniem z mocy prawa przedmiotem użytkowania wieczystego (ust. 1), a budynki i inne urządzenia oraz lokale znajdujące się na gruntach, o których mowa w ust. 1, stanowiących własność S. P. lub własność gminy (związku międzygminnego), będących w dniu 5 grudnia 1990 r. w zarządzie państwowych osób prawnych, stały się z tym dniem z mocy prawa własnością tych osób (ust.2). Jak wynika z powyższych regulacji Zakład (...) dopiero z tym dniem uzyskał własność urządzeń przesyłowych. Jak wynika z dokumentów księgi wieczystej, wskazana wyżej nieruchomość została decyzją z dnia 1 września 1992 roku nabyta nieodpłatnie z mocy prawa przez G. M., zaś wcześniej stanowiła własność S. P.. Tym

samym, z dniem 1 września 1992 roku rozpoczął bieg termin zasiedzenia, a zasiedzenie przez uczestnika służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu nastąpiło z dniem 1 września 2012 roku. Konsekwencją oddalenia wniosku w zakresie ustanowienia służebności przesyłu z uwagi na stwierdzenie zasiedzenia tej służebności było także oddalenie wniosku w zakresie wynagrodzenia za ustanowienie służebności, gdyż zasiedzenie służebności jest bezpłatnym nabyciem prawa służebności. Wnioskodawcy wnieśli apelację od powyższego postanowienia. Zarzucili mu:

I. naruszenie prawa materialnego, to jest :

1) przepisu art. 305 (4) k.c. w zw. z art. 292 k.c. w zw. z art. 172 k.c. poprzez przyjęcie, że doszło do zaistnienia przesłanek zasiedzenia służebności przesyłu w przedmiotowej sprawie;

2) art. 176 k.c. w zw. z art. 292 k.c. i w zw. z art. 172 k.c. przez błędną interpretację i uznanie, że w sprawie nie jest niezbędne nieprzerwane posiadanie służebności przesyłu, czy też służebności gruntowej o treści służebności przesyłu oraz stworzenie, swoistego domniemania, że wystarczające jest wykazanie „pierwszego” i „ostatniego” posiadania, by przesądzić o nieprzerwanym posiadaniu przez wszystkich poprzedników prawnych

II. naruszenie przepisów postępowania , które miało istotny wpływ na wynik sprawy, to jest przepisu art. 233 k.p.c. poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę zgromadzonych w sprawie dowodów, w szczególności poprzez:

- przyjęcie, że pismo firmy (...) Zakład (...) z dnia 27 października 2016 r. skierowane do wnioskodawców pochodzi od firmy trzeciej, nie zaś od uczestnika, podczas gdy w treści pisma wskazano, że stanowi ono realizację umowy z dnia 3 kwietnia 2013 r., zawartej między tą firmą a uczestnikiem oraz, że opiera się na treści pełnomocnictwa udzielonego przez uczestnika

- pominięcie zeznań świadków R. B. i H. S., wskazujących na sposób postępowania uczestnika w kontaktach z właścicielami nieruchomości, na terenie których mają zostać wykonane czynności dotyczące utrzymania linii energetycznych w należyтым stanie.

Powołując się na powyższe zarzuty, apelujący wnieśli o zmianę zaskarżonego postanowienia i orzeczenie co do istoty sprawy, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji. Rozpoznając apelację S. O. uznał, że podlega ona oddaleniu. W ocenie S. O. Sąd I instancji przeprowadził w sposób prawidłowy postępowanie dowodowe, w oparciu o jego wyniki dokonał właściwego ustalenia stanu faktycznego. Z tej przyczyny ustalenia faktyczne S. R. S. O. przyjął za własne. W związku z tym nie zachodziła potrzeba ich powtarzania. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 sierpnia 2001 r., V CKN 348/00, LEX nr 52761, Prok.i Pr. 2002/6/40). Wnioskodawcy domagali się ustanowienia na rzecz uczestnika postępowania służebności przesyłu obciążającej nieruchomość stanowiącą ich współwłasność. Jednocześnie żądali zasądzenia na ich rzecz wynagrodzenia z tego tytułu. Uczestnik postępowania wnosił konsekwentnie o oddalenie wniosku, podnosząc zarzut zasiedzenia służebności gruntowej, o treści odpowiadającej służebności przesyłu, obciążającej działki wnioskodawców w C.. W tej sytuacji, przed przystąpieniem do zbadania, czy uczestnik postępowania w istocie nabył przez zasiedzenie wskazane wyżej prawo, rozważyć należało, czy nie przysługiwał mu już tytuł prawny do korzystania z nieruchomości wnioskodawców w zakresie odpowiadającym prawu, którego nabycie przez zasiedzenie podnosi. Innymi słowy, należało ustalić, czy uczestnik postępowania nie był już uprawniony do korzystania z nieruchomości wnioskodawców, na której ustanowiona miałyby być odpłatnie służebność przesyłu, w zakresie odpowiadającym co do treści tej służebności. Ustalenie, że uczestnikowi postępowania taki tytuł prawny przysługiwał wykluczał możliwość stwierdzenia nabycia przedmiotowej służebności w drodze zasiedzenia. W konsekwencji, oddaleniu podlegały także wniosek jej ustanowienie służebności, także za wynagrodzeniem. Na gruncie niniejszej sprawy bezsporne było, że nieruchomość wnioskodawców, o jakiej mowa we wniosku stanowiła - aż do komunalizacji, na podstawie decyzji W. W. z dnia 1 września 1992 r. - własność S. P.. Następnie stała się przedmiotem własności Gminy M.. W dalszej kolejności, na podstawie umowy sprzedaży z dnia 3 stycznia 1996 r., nieruchomość ta stała się przedmiotem własności osób fizycznych. Obie linie przesyłowe były eksploatowane przez poprzedników prawnych uczestnika postępowania od wielu lat. Odnośnie linii przesyłowej średniego napięcia (...) wskazać należy,

że pochodzi ona z czasów przedwojennych, zaś linia napowietrzna wysokiego napięcia (...) została wybudowana na wskazanych wyżej nieruchomościach w 1984 r. Działki, na których były one posadowione stanowiły zatem własność państwową. Przedsiębiorstwa państwowe, które były poprzednikami prawnymi uczestnika postępowania, a wskazane zostały precyzyjnie w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, miały owe urzędnictwa w zarządzie. Korzystały jednocześnie z działek państwowych w zakresie koniecznym do eksploatacji przedmiotowych urządzeń. Czyniły to w ramach konstrukcji jednolitej własności państwowej w odniesieniu do mienia państwowego. Trafnie wskazuje się, że korzystanie to było oparte na tytule prawnym (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2008 r., II CSK 314/08, niepubl.). W dniu 1 lutego 1989 r., wobec wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 3, poz. 11) zniesiono konstrukcję jednolitej własności państwowej. Jej konsekwencją była zmiana uprawnień przedsiębiorstw państwowych do mienia ogólnonarodowego będącego w ich zarządzie. Następowoło to w oparciu o różne akty prawne. I tak, w odniesieniu do nieruchomości gruntowych, przekształcenie zarządu w prawo użytkowania wieczystego oraz w odniesieniu do posadowionych na tych gruntach budynków, innych urządzeń i lokali w prawo ich własności, następowało na podstawie przepisu art. 2 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. Nr 79, poz. 464 ze zm.). W odniesieniu do innych składników mienia tychże przedsiębiorstw przekształcenie zarządu w prawo własności następowało z dniem 7 stycznia 1991 r. na podstawie przepisu art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. z 1991 r. Nr 2, poz. 6, por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1991 r., III CZP 38/91, OSNCP 1991, nr 10-12, poz. 118; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2015 r., IV CSK 514/14, niepubl.), przy czym, nabycie owych „innych składników” nie następowało na podstawie jakichkolwiek decyzji administracyjnych. Trafnie wskazuje się w orzecznictwie, że do uwłaszczenia państwowych osób prawnych w zakresie urządzeń przesyłowych, wchodzących w skład ich przedsiębiorstw doszło z mocy przywołanej wyżej ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. Urządzenia przesyłowe (linie energetyczne) są zbiorem rzeczy ruchomych, a nie jedną rzeczą złożoną. Trafnie wskazuje się również, że szczególna sytuacja prawna zachodziła w sytuacji, gdy w skład przedsiębiorstwa państwowej osoby prawnej wchodziły urzędnictwa przesyłowe posadowione na nieruchomościach stanowiących własność S. P. w chwili wejścia w życie ustawy z grudnia 1990 r. Przedsiębiorstwo państwowe, mając w swym zarządzie te urzędnictwa, miało jednocześnie tytuł prawny do korzystania z nieruchomości S. P. w zakresie niezbędnym do ich eksploatacji. Jeżeli więc w ramach procesu uwłaszczenia państwowych osób prawnych następowało ich majątkowe usamodzielnienie, to należy przyjąć, że uwłaszczenie to skutkowało nie tylko przekształceniem przysługującego im zarządu urządzeń przesyłowych w prawo ich własności, ale też przekształceniem owego tytułu prawnego we właściwe prawo podmiotowe, uprawniające je do (dalszego) korzystania z nieruchomości będących własnością S. P., na których posadowione były przedmiotowe urządzenia. Byłoby bowiem całkowicie niezrozumiałe i nieuzasadnione, gdyby jakiś fragment władztwa państwowej osoby prawnej będącej przedsiębiorstwem państwowym nad gruntem państwowym, długotrwale wykonywany pod rządem zasady jednolitego funduszu własności państwowej, aprobowany przez S. P. oraz niezbędny do wypełniania zadań tego przedsiębiorstwa, lecz niemający charakteru cywilnego prawa podmiotowego ze względu na obowiązywanie tej zasady, nie został objęty uwłaszczeniem. Nie sposób też przyjąć, aby wolą ustawodawcy było nakładanie na przedsiębiorstwa państwowe konieczności niezwłocznego zawierania ze S. P. niezliczonych umów niezbędnych do fragmentarycznego korzystania z jego nieruchomości. Prawem powstającym w wyniku przekształcenia dotychczasowego tytułu do korzystania z nieruchomości państwowych w zakresie niezbędnym do eksploatacji uzyskanych na własność i posadowionych na tych nieruchomościach urządzeń - w ówczesnym stanie prawnym - była służebność gruntowa o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Skoro bowiem możliwe było umowne nabycie albo zasiedzenie takiej służebności przed wejściem w życie przepisów art. 305⁽¹⁾ i nast. k.c., wprowadzających służebność przesyłu (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2003 r., III CZP 79/02, OSNC 2003, Nr 11, poz. 142, z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08, Biuletyn SN 2008, nr 10, s. 8, z dnia 27 czerwca 2013 r., III CZP 31.13, OSNC 2014, Nr 2, poz. 11), to mogła ona również powstać z mocy prawa jako rezultat uwłaszczenia państwowej osoby prawnej. Innymi słowy, z chwilą uzyskania - na podstawie ustawy z grudnia 1990 r. - własności urządzeń przesyłowych, posadowionych na nieruchomościach będących wówczas własnością S. P., przedsiębiorstwo państwowe uzyskiwało - z mocy prawa oraz jako prawo związane z własnością tych urządzeń i obciążające owe nieruchomości - służebność gruntową odpowiadającą treścią służebności przesyłu (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2016 r., IV CSK 510/15, LEX nr 2061188). Całokształt powyższych

okoliczności wskazuje, że wraz z wejściem w życie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r., poprzednik prawny uczestnika postępowania nabył służebność gruntową analogiczną do służebności przesyłu, jako niezbędną do korzystania z urządzeń przesyłowych stanowiących jego własność. Prawo to przechodziło na każdego kolejnego właściciela tychże urządzeń. Podkreślić przy tym należy, że przeciwko przywołanemu wyżej prawu, jako powstałemu z mocy prawa, nie działa rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych (art. 7 pkt 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, Dz. U. Nr 19, poz. 147 ze zm.) Niezależnie zatem od braku wpisu do księgi wieczystej, prawo to obciąża nieruchomości. Jest ono skuteczne przeciw każdemu właścicielowi nieruchomości oraz na rzecz każdego właściciela urządzeń przesyłowych. Z powyższych przyczyn nie były trafne rozważania S. R. co do nabycia przedmiotowego prawa przez (...) S.A. w K. w drodze zasiedzenia, gdyż w ten sposób nabyć można – na skutek określonego rodzaju posiadania – prawo, które wcześniej danemu podmiotowi nie przysługiwało. Tym samym, Sąd pierwszej instancji naruszył art. 292 k.c. w zw. z art. 172 § 1 k.c. Uchybienie to nie miało jednak wpływu na ocenę zaskarżonego orzeczenia. Jednocześnie bowiem, z przyczyn opisanych wyżej, wnioskodawcy nie mogą się obecnie domagać ustanowienia - za wynagrodzeniem na ich rzecz – tejże służebności.

Z przyczyn wskazanych wyżej S. O. uznał, że zarzuty apelacyjne nie podważają trafności rozstrzygnięcia oddalającego wniosek w niniejszej sprawie, wobec czego, na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., orzeczono jak na wstępie. Od powyższego orzeczenia wnioskodawcy wnieśli skargę kasacyjną zaskarżając prawomocne postanowienie S. O. w Ś. w całości i wnieśli o:

1. uchylenie zaskarżonego orzeczenia S. O. w Ś. w całości, przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu sądowi;
2. przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania;
3. zasądzenie od uczestnika na rzecz wnioskodawców kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucili:

- na podstawie art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 398 (3) § 1 pkt 2 k.p.c. zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego, tj. art. 1 pkt 9 ustawy o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych, przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że jest podstawą nabycia z mocy prawa przez przedsiębiorstwa państwowe służebności gruntowych o treści służebności przesyłu obciążających nieruchomości S. P. zabudowane urządzeniami przemysłowymi, co stanowi naruszenie przepisów art. 2 i art. 7 Konstytucji RP w których to wyrażono zasadę zaufania obywatela do państwa poprzez dokonanie błędnej wykładni art. 1 pkt 9 ustawy zmieniającej ustawę o przedsiębiorstwach państwowych będącej odmienną od dotychczasowej, ugruntowanej i jednolitej interpretacji tego przepisu;

- na podstawie art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 398 (3) § 1 pkt 1 k.p.c. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 285 § 1 i 2 k.c. przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że służebność gruntowa mogła powstać na nieruchomości wnioskodawców z mocy prawa;

- na podstawie art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 398 (3) § 1 pkt 2 k.p.c. zarzut naruszenia przepisów postępowania, tj. art. 212 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, co mogło mieć wpływ na wynik postępowania w przedmiotowej sprawie.

Postanowieniem z dnia Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę S. O. w Ś. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego. Sąd Najwyższy przyjął w postanowieniu z dnia 12 maja 2016 r., IV CSK 510/15, że przedsiębiorstwo państwowe, które z mocy ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. z 1991 r., nr 2, poz. 6) nabyło własność urządzeń przemysłowych posadowionych na gruntach stanowiących własność Skarbu Państwa, nabyło również służebność gruntową odpowiadającą treści służebności przesyłu. Stanowisko to znalazło potwierdzenie w niektórych orzeczeniach Sądu Najwyższego (postanowienie z dnia 12 maja 2016 r., IV CSK 509/15, niepubl.; postanowienie z dnia 17 czerwca

2016 r., IV CSK 531/15, niepubl.; postanowienie z dnia 12 października 2017 r., IV CSK 687/16, niepubl.). Natomiast Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 5 czerwca 2018 r., III CZP 50/17 (OSNC 2019, nr 1, poz. 1) przyjął, że nabycie przez przedsiębiorstwo państwowe – na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. z 1991 r., nr 2, poz. 6) – własności urządzeń przemysłowych posadowionych na nieruchomościach należących do S. P. nie spowodowało uzyskania przez to przedsiębiorstwo z mocy prawa służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu obciążającej te nieruchomości. W uzasadnieniu tej uchwały podkreślił m. in., że stanowisko przyjęte w przytoczonych wyżej postanowieniach nie znajduje oparcia w powołanym w nich przepisie prawa. Opiera się ono na arbitralnym podejściu interpretacyjnym, które oznacza stworzenie normy prawnej nieprzewidzianej przez ustawodawcę. Pogląd, że art. 1 pkt 9 u.z.u.p.p. był źródłem nabycia ex lege służebności gruntowej – niezależnie od jego treści – jest zbyt daleko idący, a rozwiązanie przyjęte przez Sąd Najwyższy ma skutek wyłączeniowy, co potwierdza potrzebę oparcia go na wyraźnej podstawie prawnej, której w tym wypadku brak. Sąd Najwyższy podzielił stanowisko przedstawione w uchwale siedmiu sędziów. W konsekwencji zatem podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia art. 1 pkt 9 u.z.u.p.p. i art. 285 § 1 i 2 k.c. okazały się uzasadnione.

S. O. zważył:

Apelacja nie podlegała uwzględnieniu. Sąd II instancji rozpoznając niniejszą sprawę wziął pod uwagę prawidłowe ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Rejonowy, gdyż znajdują one potwierdzenie w zgromadzonym materiale dowodowym. Z tych względów ustalenia te stały się podstawą orzekania przez Sąd odwoławczy.

Przechodząc do oceny zarzutów podniesionych przez skarżących, należy stwierdzić, że nie są one słuszne. Wnioskodawcy zarzucili przede wszystkim naruszenie prawa materialnego, tj. przepisów art. 305⁽⁴⁾ kc w zw. z art. 292 kc i art. 172 kc oraz art. 176 kc w zw. z art. 292 kc i art. 172 kc. Zdaniem apelujących dokumenty przedłożone w niniejszej sprawie nie są wystarczające do wykazania, że doszło do przeniesienia posiadania służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu pomiędzy poszczególnymi przedsiębiorcami w toku przekształceń własnościowych. Z zarzutem tym nie sposób się zgodzić. W sprawie zostały przedstawione liczne dokumenty, z których wynika następstwo prawne poszczególnych podmiotów posiadających urządzenia wzniesione na działkach należących obecnie do wnioskodawcy. Tak więc zostało wykazane następstwo prawne wnioskodawcy pochodzące jeszcze od S. P.. Wskazać należy tu na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2017r, V CSK 356/16, w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że względy związane z działalnością przesyłową, powodują, że dla przeniesienia jej posiadania wystarczające jest wykazanie przez nabywcę przymiotu przedsiębiorstwa przesyłowego i przejęcia całego lub zorganizowanej części dotychczasowego przedsiębiorstwa, wykonującego czynności związane z eksploatacją i obsługą urządzeń przesyłowych na cudzym gruncie przy czym czynności te nie muszą indywidualnie oznaczać przenoszonych służebności, względem których przedsiębiorstwo jest podmiotem władającym. Dla wykazania przeniesienia posiadania służebności przesyłu nie jest konieczne przedłożenie dokumentów takich jak protokolarne potwierdzenie ich przekazania następcy prawnemu. Jeśli posiadacz służebności wykaże, że urządzenie służące do przesyłu istniało w oznaczonym miejscu / jego przebieg był trwały i nie podlegał zmianom /, było wykorzystywane do przesyłu przez kolejne podmioty i działanie to było kontynuowane, to dla udowodnienia przeniesienia posiadania służebności wystarczające jest wykazanie następstwa prawnego w stosunku do podmiotów poprzednio posiadających służebność przesyłu / por. postanowienie SN z dnia 16 marca 2018r, V CSK 478/17 /. W ocenie S. O. uczestnik sprowstał ciężarowi dowodzenia w tym zakresie, należy zatem uznać, że do czasu posiadania służebności przez uczestnika należy doliczyć także czas jej posiadania przez jego poprzedników prawnych.

Kolejny zarzut skarżących dotyczy kwestii dobrej wiary, zdaniem wnioskodawców Sąd I instancji w sposób niezasadny przyjął istnienie dobrej wiary po stronie poprzednika prawnego uczestnika. Zdaniem Sądu odwoławczego stanowisko to nie jest trafne. W sprawie bezspornym było, że nieruchomości po których przebiegają urządzenia przesyłowe były do czasu ich komunalizacji własnością S. P.. Wynika to też wprost z dokumentów znajdujących się w aktach ksiąg wieczystych. Działka nr (...) / objęta księgą wieczystą (...) prowadzoną przez S. R. w Ś. / na podstawie decyzji (...) (...) z dnia 1 września 1992r została skomunalizowana i przekazana nieodpłatnie na rzecz G. M.. Z kolei działka nr

(...), działka (...) / nosząca poprzednio numer (...) oraz działki (...) zostały skomunalizowane wcześniej, bo na mocy decyzji W. (...) z dnia 25 września 1991r / wynika to wprost z akt księgi wieczystej (...) prowadzonej przez S. R. w Ś. / Ponadto jak wynika z niekwestionowanych ustaleń S. R. jedna z linii przesyłowych przebiegała po działkach należących obecnie do wnioskodawców co najmniej w latach 60-tych, a druga była wybudowana w latach 80-tych / budowę tej linii zakończono w 1984r / . Oznacza to więc, że obie te linie w czasie komunalizacji nieruchomości już istniały. Były one więc wzniesione w czasie, gdy nieruchomości wnioskodawców stanowiły własność S. P.. Z uwagi na treść art. 128 kc do czasu wejścia w życie z dniem 1 lutego 1989r ustawy z dnia 31 stycznia 1989r o zmianie ustawy- Kodeks cywilny / Dz.U. nr 3, poz. 11/ obowiązywała zasada jednolitej własności państwowej, co oznacza, że Skarb Państwa był właścicielem zarówno nieruchomości państwowych jak i mienia / urządzeń przesyłowych / państwowych osób prawnych pozostających w zarządzie tych osób. Uchylenie tego przepisu nie powodowało z mocy prawa uwłaszczenia przedsiębiorstw państwowych na składnikach mienia pozostających w ich zarządzie. Z mocy art. 2 ust. 1, 2 i 3 ustawy z dnia 29 września 1990r o zmianie ustawy z dnia 29 kwietnia 1985r o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości z dniem 5 grudnia 1990r zarząd gruntami sprawowany przez przedsiębiorstwo państwowe został przekształcony w prawo użytkowania wieczystego, a w odniesieniu do położonych na tych gruntach budynków, innych urządzeń i lokali- w prawo własności.. Prawo własności pozostałych składników majątkowych, w tym urządzeń przesyłowych, przedsiębiorstwo państwowe nabywało z dniem 7 stycznia 1991r na podstawie art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych / patrz: uzasadnienie do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 lipca 2018r, IV CSK 23/17 / . Powyższe oznacza, że z dniem 7 stycznia 1991r poprzednik prawny uczestnika stał się z mocy prawa właścicielem urządzeń przesyłowych, które do tej pory pozostawały w jego zarządzie. W tym też dniu nastąpiło przejście przez poprzednika prawnego uczestnika posiadania nieruchomości- wówczas nadal należących do S. P.- w zakresie umożliwiającym korzystanie z należącej do przedsiębiorstwa infrastruktury przesyłowej Tak więc to już z dniem 7 stycznia 1991r / a nie z dniem 1 września 1992r jak to wskazał S. R. / rozpoczął się bieg terminu zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Okoliczność ta jednak nie zmienia faktu, że Sąd I instancji trafnie uznał istnienie dobrej wiary po stronie posiadacza służebności. Należy podkreślić, że o dobrej lub złej wierze posiadacza decyduje chwila uzyskania posiadania, natomiast późniejsze zmiany świadomości posiadacza pozostają bez wpływu na tę ocenę i na długość okresu niezbędnego do zasiedzenia / tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 4 lipca 2014r, II CSK 551/13 / . Należało zatem ocenić stan świadomości poprzednika prawnego uczestnika w chwili objęcia władztwa nad nieruchomością, zaś okoliczności dotyczące tego w jakiej wierze nieruchomość posiadał uczestnik pozostają irrelevantne dla kwestii zasiedzenia. Z tych też względów zarzuty apelacji odnoszące się do tego czy firma (...) była podmiotem trzecim oraz tego w jaki sposób odbywały się kontakty uczestnika z aktualnymi właścicielami nieruchomości, były zupełnie bezzasadne. Okoliczności te bowiem nie miały żadnego znaczenia dla kwestii oceny charakteru wiary w chwili uzyskania posiadania służebności przez poprzednika prawnego uczestnika. Wracając więc do głównego wątku związanego z dobrą lub złą wiarą trzeba wskazać, że w niniejszej sprawie możliwość zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu pojawiła się dopiero od chwili, w której doszło do przekształceń własnościowych prowadzących do tego, że właścicielem urządzeń przesyłowych stała się inna osoba, niż będąca właścicielem działek, na których były one umieszczone / por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2017r, V CSK 356/16/. W myśl art. 7 kc jeżeli ustawa uzależnia skutki prawne od dobrej lub złej wiary, domniemywa się istnienie dobrej wiary. W dobrej wierze jest ten, kto ma usprawiedliwione okolicznościami podstawy do przypuszczenia, że przysługuje mu określone prawo do władania rzeczą, jakie faktycznie wykonuje. Ustawodawca, dokonując zmian, które doprowadziły do nabycia przez poprzednika prawnego uczestnika własności infrastruktury przesyłowej, nie nałożył na właścicieli tej infrastruktury obowiązku zwrócenia się do S. P. / właściciela nieruchomości / o prawne uregulowanie kwestii korzystania z gruntu na potrzeby prowadzonej działalności przesyłowej. Zauważyć należy, że pomimo przekształceń, właścicielem gruntu pozostawał S. P., a przedsiębiorstwo przesyłowe posiadało formę przedsiębiorstwa państwowego. W sprawie nie zostało wykazane, by S. P. wyraził w jakiegokolwiek formie sprzeciw wobec dalszego korzystania z nieruchomości w celu obsługi infrastruktury przesyłowej przez poprzednika prawnego uczestnika. Wszystkie te okoliczności- zdaniem S. (...) wskazują na to, że poprzednik prawny uczestnika mógł mieć uzasadnione okolicznościami przeświadczenie, że wraz z prawem własności elementów linii przesyłowej nabył uprawnienie do korzystania z gruntów zajętych pod ich budowę i eksploatację, w zakresie niezbędnym dla prowadzenia swej działalności. Ponadto dobra wiara poprzednika prawnego uczestnika była uzasadniona świadomością, że przedmiotowe urządzenia przesyłowe zostały zainstalowane w ramach

realizacji zadań państwowych na nieruchomościach S. P. i za jego zgodą oraz, że były przekazywane kolejnym podmiotom prowadzącym działalność przesyłową bez żadnego sprzeciwu /patrz: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2018r, II CSK 264/18, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lipca 2018r, IV CSK 23/17 /. Uznać zatem należało, że poprzednik prawny uczestnika nabył władanie nieruchomościami / w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu / należącymi obecnie do wnioskodawców- w dobrej wierze. Ponieważ posiadanie to nie zostało przerwane, termin zasiedzenia służebności upłynęła już w dniu 8 stycznia 2011r / a nie z dniem 1 września 2012r jak to wskazał S. R. /.

Reasumując, mając na uwadze te wszystkie okoliczności, należało uznać, że zaskarżone orzeczenie jest słuszne, pomimo, że argumentacja prawna, jaką przedstawił S. R. nie była w całości prawidłowa. Wobec powyższego apelacja uczestników jako pozbawiona podstaw musiała podlegać oddaleniu- zgodnie z art. 385 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc.

(...)